

WEIDEVOGELMANIFEST 2014

van het Weidevogelberaad Zuid-Holland

Een vernieuwd agrarisch natuurbeheer voor het behoud van de weidevogels

De weidevogels zijn voor hun voortbestaan in ons land in grote mate afhankelijk van het agrarisch gebied. De weidevogelstand is landelijk in de afgelopen 10 jaar tijd zo snel afgenomen dat al de helft van de weidevogelpopulatie is verdwenen. De achteruitgang van de weidevogels is ook in onze provincie over die periode groot geweest.

Uit de Weidevogelbalans 2013 van SOVON blijkt dat in Zuid-Holland de Kiebitz met 7,3% per jaar achteruit is gegaan, de Scholekster met 5,6 % per jaar, Grutto met 3% en Tureluur met 6% per jaar. Kritische soorten als Watersnip, Kemphaan en Zomertaling zijn in Zuid-Holland inmiddels uit het agrarisch gebied vrijwel verdwenen.

Tientallen jaren weidevogelbeleid en de vele inspanningen door de overheid en boeren hebben nog geen verandering kunnen brengen in deze achteruitgang in het agrarisch gebied. Het agrarisch natuurbeheer heeft nog niet geresulteerd in een effectieve bescherming van de weidevogels. En het landschap in het agrarisch gebied heeft te veel aan kwaliteit verloren om geschikt leefgebied te bieden voor weidevogels. De weidevogels houden in de reservaten van terreinbeherende organisaties wel goed stand. Dit laat zien dat het creëren van een goed leefgebied in combinatie met een effectief natuurbeheer voor de weidevogels wel mogelijk is.

Nederland heeft op grond van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn de verplichting om voor alle van nature voorkomende vogelsoorten te zorgen voor voldoende goed leefgebied waarmee de duurzame instandhouding van deze soorten mogelijk is. Ons land is van groot internationaal belang voor de weidevogels, van de Grutto broedt bijvoorbeeld nog steeds de helft van de wereldpopulatie in ons land. Een groot deel van Zuid-Holland bestaat uit grasland, vooral in de veenweidegebieden. De provincie Zuid-Holland is dus van groot belang als leefgebied voor de weidevogels.

Een nieuwe en betere aanpak

De zorg voor de weidevogels en hun leefgebied moet op een andere en betere manier worden georganiseerd. Een nieuw stelsel agrarisch natuurbeheer moet op korte termijn verandering brengen en door middel van de kerngebiedenaanpak gaan zorgen voor optimaal leefgebied en een effectief beheer. Het nieuwe stelsel moet worden uitgevoerd door gebiedscollectieven, aangestuurd vanuit de provincie en in samenwerking met alle betrokken partijen op gebiedsniveau.

De provincie, boeren, maatschappelijke organisaties en gebiedspartijen krijgen dan samen de verantwoordelijkheid om te zorgen voor de instandhouding van duurzame populaties van de weidevogels. Er moet nu echt voldoende geschikt leefgebied komen voor de weidevogels in de provincie Zuid-Holland. Een sterke kwaliteitsverbetering van het leefgebied van de weidevogels en van het gevoerde beheer is een voorwaarde voor succes.

Het nog bestaande leefgebied zal moeten worden uitgebreid door de vorming van nieuwe kerngebieden in agrarisch gebied. Binnen deze gebieden moet worden gezorgd voor een hoge basiskwaliteit van het landschap die het optimaal geschikt maakt als leefgebied voor weidevogels en het behalen van voldoende effect van beheer goed mogelijk maakt. In de kerngebieden zijn in veel gevallen inrichtingsmaatregelen nodig om de landschappelijke omstandigheden voor weidevogels te optimaliseren. In veel gebieden zal de grondwaterstand moeten worden verhoogd, de openheid verbeterd en verstoring of predatie beter worden tegengegaan. Vooral van groot belang is de uitbreiding van de oppervlakte aan kruidenrijk grasland dat geschikt is als kuikenland.

Ook verbeteringen in de uitvoering van het agrarisch natuurbeheer zijn van groot belang. Het beheer moet zich - naast het creëren van optimale omstandigheden voor broedende vogels – nog meer gaan richten op optimale omstandigheden voor opgroeiende kuikens. Kruidenrijk gras, veiligheid en voedselbeschikbaarheid zijn daarin sleutelfactoren. In veel gevallen vragen de landschappelijke aanpassingen en het intensievere natuurbeheer op agrarische bedrijven ook om aanpassingen in de bedrijfsvoering. Boeren zullen zich nog meer moeten gaan richten op het zorgen voor ruimte voor natuur op het bedrijf.

Een goede samenwerking tussen boeren, vrijwilligers van weidevogelgroepen en lokale natuurorganisaties, terreinbeherende organisaties en andere gebiedspartijen is essentieel om het nieuwe agrarische natuurbeheer in de kerngebieden te laten slagen. De nieuwe aanpak is gericht op het behalen van meer resultaat, meer succesvol broedende vogels en vliegvlug geworden kuikens. Voor het maken en uitvoeren van goede gebiedsplannen, het aanpassen van landschappelijke omstandigheden, intensivering van het natuurbeheer en natuurgerichte aanpassingen in de bedrijfsvoering is de inbreng en toepassing van kennis en ervaring van alle partijen onmisbaar.

Een goede samenwerking is ook noodzakelijk om te kunnen zorgen voor goede monitoring en evaluatie. Een onafhankelijke en transparante monitoring en evaluatie van hoge kwaliteit zijn nodig om steeds te kunnen zorgen voor benodigde kwaliteitsverbetering en verdere optimalisering van inrichting en beheer van de kerngebieden.

Tenslotte is ook een goede planologische bescherming van de weidevogelgebieden van groot belang om optimaal effect van de inspanningen van boeren, natuurorganisaties en andere partijen en zo het voortbestaan van het leefgebied voor de weidevogels te garanderen.

Het Weidevogelberaad Zuid-Holland

In 2013 is het Weidevogelberaad Zuid-Holland gevormd. Het weidevogelberaad bestaat uit een groep van deskundige vrijwilligers van verschillende natuurorganisaties die zich zorgen maken over de toekomst van de agrarische natuur in de provincie en over de weidevogels in het bijzonder. Het weidevogelberaad wil zich inzetten voor behoud en het vergroten van de weidevogelpopulatie in Zuid-Holland.

In 2014 en 2015 bereiden de provincie en de agrarische collectieven zich voor op de implementatie van het nieuwe stelsel agrarisch natuurbeheer. In deze periode wil het weidevogelberaad onder leiding van de NMZH een belangrijke bijdrage leveren in de voorbereiding van de kerngebiedenaanpak door de provincie en in de voorbereiding door gebiedscollectieven op de implementatie van het nieuwe stelsel agrarisch natuurbeheer.

Het weidevogelberaad wil de samenwerking aangaan met de agrarische collectieven en de kennis en ervaring van vrijwilligers inzetten in de gebiedsprocessen. Een goede samenwerking met en de inbreng van vrijwilligers van lokale natuurorganisaties en weidevogelgroepen is van groot belang om het nieuwe agrarische natuurbeheer te laten slagen.

De provincie richt zich bij de kerngebiedenaanpak vooral op een efficiënte verdeling van de beschikbare middelen. De middelen die de provincie ter beschikking stelt zijn echter beperkt. Het weidevogelberaad wil zich vooral ervoor inzetten dat het nieuwe stelsel agrarisch natuurbeheer daadwerkelijk gaat leiden tot het gewenste resultaat; het behoud van een duurzame populatie weidevogels in de provincie Zuid-Holland. Dit vraagt om een optimale, effectieve inzet van inrichting en beheer en een sterke sturing van de provincie op het behalen van gestelde doelen. De beschikbaarheid van geld zou daarbij geen beperking mogen vormen. De instandhouding van de weidevogels is immers een internationale verplichting vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn.

In dit manifest presenteert het weidevogelberaad de randvoorwaarden die we noodzakelijk achten voor een succesvolle nieuwe aanpak. Dit manifest is een oproep aan alle betrokken partijen om hier samen voor te gaan. Het is onze laatste kans om het verdwijnen van de weidevogels uit onze provincie te stoppen.

Randvoorwaarden voor succes

Kerngebieden

De oppervlakte aan geschikt leefgebied voor weidevogels wordt in hoog tempo kleiner. In ongeveer twee derde van de gebieden in Zuid-Holland waarin tot nu toe collectief weidevogelbeheer werd toegepast bleek de instapnorm van 50 broedparen per 100 ha niet te worden gehaald. Voor veel van deze gebieden was dit al zo bij aanvang van het beheer, met de bedoeling dat door het collectieve beheer de dichtheid aan weidevogels zou toenemen. Dit is in veel gevallen niet gelukt. Voor andere gebieden is de stand verder terug gelopen tot soms ver onder de norm. Op dit moment bieden alleen de reservaten echt geschikt leefgebied. Het nog bestaande leefgebied zal moeten worden uitgebreid met nieuwe kerngebieden.

- Aan de hand van de nationale populaties van weidevogels, moet worden bepaald welk aandeel daarvan minimaal in Zuid-Holland duurzaam moet kunnen voortbestaan. Laat dat de basis zijn voor de benodigde oppervlakte aan kerngebied en voor kwaliteitsdoelen voor die gebieden.
- Voldoende middelen moeten beschikbaar worden gesteld, zo veel als nodig is voor duurzaam behoud van de beoogde weidevogelpopulaties in de provincie. Er zal, behalve een efficiënte inzet van middelen, bovenal gezorgd moeten worden voor voldoende middelen die nodig zijn om de totale oppervlakte aan kerngebied groot genoeg te kunnen maken, te voldoen aan de noodzakelijke verbeteropgaven t.a.v. de inrichting van die gebieden en voor een optimalisering van het natuurbeheer.
- De middelen moeten ingezet worden in de gebieden waar de kansen voor duurzaam voortbestaan van weidevogelpopulaties het best zijn. Betrek via het weidevogelberaad ook de lokale natuurorganisaties en vrijwilligers bij de uitwerking van een beleidsvoorstel voor kansrijke kerngebieden.

Alterra heeft in de eerste helft van 2014 een onderzoek uitgevoerd in opdracht van de provincie naar kansrijke kerngebieden. In dit onderzoek is meegewogen;

- *waar nu weidevogels in hoge dichtheden aanwezig zijn.*
- *waar goede kansen zijn voor behoud van de kwaliteit van het leefgebied.*
- *waar goede kansen zijn voor benodigde verbetering van het leefgebied.*

Het onderzoek geeft daarmee een goed inzicht in de factoren die de kansen bepalen voor het realiseren van goed leefgebied voor weidevogels. Het onderzoek is echter uitgevoerd met gebruik van de bij Alterra beschikbare gegevens. Het resultaat van het onderzoek laat daardoor niet altijd een juist en compleet beeld zien van wat daadwerkelijk de kansrijke gebieden in Zuid-Holland zijn.

Gegevens van weidevogelvrijwilligers over het voorkomen van weidevogels zijn niet meegenomen en de wel beschikbare gegevens waren niet voldoende recent. Daardoor zijn gebieden aangemerkt als kansrijk waar de populatie in de afgelopen

paar jaar sterk achteruit is gegaan en er zijn kansrijke gebieden niet herkend door het ontbreken van goede gegevens.

Daarnaast is de gebiedskennis van vrijwilligers van lokale natuurorganisaties niet betrokken bij het onderzoek, waardoor kwaliteit van leefgebied en kansen voor verbetering van het leefgebied in bepaalde gevallen niet juist zijn geïnterpreteerd of gemist zijn. Ook is er geen inzicht geweest in de kansen en mogelijkheden die er kunnen zijn vanuit de inzet en motivatie vanuit agrarische ondernemers en de agrarische natuurverenigingen in de provincie.

Het weidevogelberaad heeft de gebiedskennis, kennis over het voorkomen van weidevogels en ervaring met de samenwerking en inzet vanuit agrarische natuurverenigingen gebundeld in een eigen overzicht van kansrijke gebieden voor de ontwikkeling van weidevogelkernen. Dit overzicht zou moeten worden geïntegreerd in het beleidsvoorstel voor kansrijke kerngebieden van de provincie.

- Een kerngebied moet groot genoeg zijn om te kunnen functioneren als leefgebied voor een duurzame populatie weidevogels en als brongebied voor het weidevogellandschap waarin het kerngebied ligt. Bij optimale landschappelijke omstandigheden en optimaal beheer, voldoet een aaneengesloten oppervlakte van minimaal 100 ha om een functie als kerngebied te kunnen vervullen.
- In de selectie van kansrijke gebieden moeten echter ook gebieden met een geringere omvang meegenomen worden, wanneer hier nog een hoge dichtheid aan weidevogels aanwezig is de kwaliteit van het leefgebied hoog is. Met name wanneer deze binnen of nabij een grotere (nog) weidevogelrijke regio gelegen zijn zouden meerdere van zulke gebieden samen als een netwerk de functie als kerngebied kunnen vervullen.
- De middelen moeten vervolgens ingezet worden voor het ontwikkelen van een voldoende groot netwerk van kerngebieden dat optimaal kan functioneren;
 - In ieder geval alle bestaande weidevogelreservaten moeten ontwikkeld worden tot kerngebieden van voldoende omvang en voldoende kwaliteit, door deze uit te breiden met omringend agrarisch gebied. Daarbij moeten we ervoor zorgen dat ook dit omringend agrarisch gebied kan worden ontwikkeld tot optimaal leefgebied.
 - De oppervlakte aan kerngebieden in de provincie moet verder aangevuld worden met kansrijke gebieden van goede kwaliteit die geheel in agrarisch gebied gelegen zijn.
 - Het moet mogelijk zijn om, in plaats van een groot aaneengesloten gebied te creëren, ook een netwerk te ontwikkelen van kleinere zeer kansrijke gebieden binnen een regio. Ook zo kan een functie als kerngebied in een regio worden gerealiseerd.

- Met bovenstaande drie opties moet er naar gestreefd worden dat een netwerk op provinciaal niveau kan ontstaan met een totale oppervlakte aan leefgebied en voldoende samenhang waarmee duurzaam voorbestaan van de soorten op provinciaal niveau goed mogelijk is.
- De kerngebieden moeten in een grotere eenheid met geschikt weidevogellandschap liggen, met voldoende openheid en zo min mogelijk verstoringsbronnen.
- De mogelijkheid moet worden gecreëerd om kavelruil in te zetten als instrument om tot een goede situering van kerngebieden te komen.
- Nauwe samenwerking met TBO's is een voorwaarde binnen een kerngebied waar reservaat onderdeel van uitmaakt. De gehele oppervlakte van het kerngebied zal – als één geheel - als optimaal leefgebied moeten worden ingericht en beheerd om goed te kunnen functioneren. Daarbij mag voor de terreinen van de TBO's niet op overige natuurdoelen worden ingeboet.
- Een zekere flexibiliteit is nodig t.a.v. de begrenzing van de kerngebieden. Het is altijd mogelijk dat door omstandigheden een groot aantal vogels net buiten een kerngebied gaat broeden. In een dergelijk geval moet het mogelijk zijn om in samenspraak met de grondeigenaren de vorm of grootte van een kerngebied en het toe te passen natuurbeheer geografisch daarop aan te passen. Daarbij moet dan wel weer voorkomen worden dat eenmaal gevormde kerngebieden kleiner worden zolang er goede voorwaarden aanwezig zijn voor vestiging van weidevogels.

Landschap en omgevingsfactoren

Een belangrijke oorzaak van de achteruitgang van de weidevogels en van de ineffectiviteit van het beheer is de toenemende ongeschiktheid van het landschap als leefgebied voor de weidevogels. Zonder het waar nodig verbeteren van het leefgebied in op z'n minst de kerngebieden zal de achteruitgang ondanks de inzet van natuurbeheer verder doorzetten. Binnen de kerngebieden moet worden gezorgd voor een hoge basiskwaliteit van het landschap die het gebied optimaal geschikt maakt als leefgebied en het behalen van voldoende effect van beheer goed mogelijk maakt.

- Voldoende middelen moeten ingezet worden voor de verbetering van landschappelijke omstandigheden in alle delen van de weidevogelkerngebieden waar die niet optimaal zijn. Zorg in het gehele kerngebied voor:
 - Beperkte drooglegging in het voorjaar, in veel gebieden is een verhoging van grondwaterpeil noodzakelijk
 - Voldoende voedselbeschikbaarheid voor volwassen vogels door het creëren van plasdrassituaties
 - Voldoende openheid, in sommige gebieden moet het open landschap worden teruggebracht
 - Voldoende ecologische kwaliteit van de graslandvegetatie, uitbreiding van structuurrijk, kruidenrijk en insectenrijk grasland en hierdoor voldoende voedselbeschikbaarheid en veiligheid voor opgroeiende kuikens
 - Voldoende ecologische kwaliteit van de bodem met een rijk bodemleven, geschikt voor soortenrijk en structuurrijk grasland
 - Een effectieve en verantwoorde manier om predatie in voldoende mate tegen te gaan

- We moeten zorgen voor de ontsluiting en toepassing van de (landschaps)ecologische kennis en gebiedskennis die nodig is om bovenstaande factoren op een voor de weidevogels optimale manier op gebiedsniveau uit te werken en in te zetten om de vereiste basiskwaliteit van het landschap te kunnen realiseren.

- Een koppeling moet worden gemaakt tussen verbetering van landschappelijke omstandigheden – met name het waterbeheer - en ander ruimtelijk beleid en daarvoor beschikbare middelen, zoals voor het tegengaan van bodemdaling en watergebiedsplannen (peilbeheer).

- De benodigde verbetering van de landschappelijke omstandigheden in een kerngebied moet een voorwaarde zijn voor een goed gebiedsplan en voor subsidie. Zonder die verbetering is de inzet van de middelen immers niet voldoende effectief.

Optimaal beheer

De inzet van middelen heeft tot nu toe niet voldoende opgeleverd voor de weidevogels. Naast de slechte kwaliteit van het leefgebied ligt een oorzaak ook in het gevoerde agrarisch natuurbeheer. Het beheer moet zich – behalve op het creëren van optimale omstandigheden voor broedende vogels - vooral ook gaan richten op goede kansen voor opgroeiende kuikens. Kruidenrijk gras, veiligheid en voedselbeschikbaarheid zijn sleutelfactoren.

- In de kerngebieden moeten de middelen worden ingezet voor uitvoering van optimaal natuurbeheer. In veel gevallen werd vanuit het ondernemersbelang tot nu toe gekozen voor minder optimaal natuurbeheer, dat voor de weidevogels onvoldoende bleek op te leveren. In Zuid-Holland vormden de beheerscontracten met de laagste vorm van bescherming (legselsbescherming) in de afgelopen periode ongeveer 90 % van het totaal aan contracten. De delen van een kerngebied met minder optimaal natuurbeheer doen echter feitelijk 'niet goed mee'. Alleen wanneer in het gehele kerngebied voor optimaal beheer wordt gekozen kan een populatie daar duurzaam voortbestaan en kan het kerngebied als brongebied fungeren. Minder optimaal beheer kan wel een belangrijke bijdrage leveren aan de instandhouding van de weidevogels buiten de kerngebieden.
- In de kerngebieden moeten de middelen worden ingezet voor kuikenland van voldoende omvang en kwaliteit. Het blijkt dat de eigenlijk benodigde oppervlakte kuikenland tot nu toe vaak niet werd gehaald. Ook ligt het kuikenland soms niet op de juiste plek. Alleen slootkanten als kuikenland beheren voldoet niet goed. Voor een effectief beheer is meer kuikenland nodig, daar waar de kuikens dat goed kunnen bereiken en ver van verstoringsbronnen. Daarbij moet ook de kwaliteit van het kuikenland worden verbeterd. Bemesting en het gebruik van bestrijdingsmiddelen maken kruidenrijk en insectenrijk grasland al snel onmogelijk. De dichte structuur, geringe soortenrijkdom en geringe voedselbeschikbaarheid maken veel grasland, ook bij een uitgestelde maaidatum, nog niet goed geschikt als kuikenland.
- De middelen voor het natuurbeheer in de kerngebieden moeten over een lange termijn kunnen worden ingezet. De ontwikkeling van optimaal leefgebied voor weidevogels en duurzaam behoud van populaties is alleen mogelijk als de benodigde inrichting en beheer voor lange termijn zijn gegarandeerd. Agrarische ondernemers die zich willen inzetten voor het ontwikkelen van een kerngebied en een optimaal op de weidevogels afgestemd beheer moeten daarvoor zekerheid hebben over de continuïteit van de financiering daarvan.
- Middelen moeten beschikbaar komen voor innovatieve ontwikkelingen in de bedrijfsvoering en voor ontwikkelen van natuurondernemerschap. Dat maakt het voor bedrijven mogelijk om de extra inzet voor optimaal natuurbeheer te kunnen dragen. Er moeten mogelijkheden en middelen komen voor kennisontwikkeling onder boeren en voor innovaties op agrarische bedrijven.

- Er moet gestuurd worden op voldoende kwaliteit van het beheer. Enerzijds moet daarom het behalen van resultaat worden beloofd. Anderzijds moet, om doelen te halen, worden gezorgd voor goede samenwerking met vrijwilligers en de inbreng van kennis. Er is tot nu toe niet altijd voldoende kennis beschikbaar geweest en bij vrijwilligers aanwezige kennis is niet altijd goed benut. Dit geldt vooral t.a.v. kuikenland (structuurrijk, kruidenrijk gras) en de leefgewoonten van de verschillende soorten weidevogels, maar ook t.a.v. andere aspecten van het beheer. Daardoor komt het voor dat fouten worden gemaakt in het (collectieve) beheer, met de inzet van kuikenland, maaidata, maaimethoden e.d. en doelen niet worden gehaald. Een goede monitoring van de uitvoering van het beheer en registratie van aanwezige vogels en kuikens is daarbij een essentieel onderdeel om tijdig en goed te kunnen bijsturen.

- In het belang van de kwaliteit van het beheer moeten onderstaande punten als voorwaarde gelden voor een gebiedsplan en de gebiedsofferte. De inzet op basis van de gebiedsofferte moet het daarin afgesproken resultaat kunnen opleveren. Het afsluiten van het gebiedscontract, certificering en afsluiten van een contract voor een volgende periode zouden alleen moeten plaatsvinden, wanneer kan worden voldaan aan deze voorwaarden. Als resultaten niet behaald worden doordat niet is voldaan aan gestelde voorwaarden en gemaakte afspraken zou dit gevolgen moeten hebben voor de uitkering van de subsidie.

Voorgestelde voorwaarden voor de gebiedsofferte:

- Het stellen van concrete aantalsdoelen voor soorten. Het resultaat van overeengekomen inrichting en beheer moet kunnen worden beoordeeld aan de hand van de afgesproken doelen en aantallen.
- Bij het beheer moet (ook buiten de kerngebieden) minimaal worden voldaan aan de zorgplicht in het kader van de Flora- en Faunawet. Dit houdt in dat, waar bekend is dat broedende vogels of jongen aanwezig zijn, altijd moet worden voorkomen dat deze verstoord of gedood worden. Beheermethodes waarvan met zekerheid gesteld kan worden dat deze schadelijk zijn voor beoogde natuurwaarden moeten dus ook uitgesloten worden van opname in de gebiedsofferte en van de uitvoering van het beheer. Voorbeelden daarvan zijn 's nachts maaien en van buiten naar binnen maaien. Ook moet het gebruik worden vermeden van bestrijdingsmiddelen die schade berokkenen aan vogels en aan insecten die belangrijk zijn als voedsel voor kuikens.
- Wanneer afgesproken resultaten niet worden gehaald, beheer ontoereikend is gebleken of fouten zijn gemaakt, moeten het verbeteren van het beheer en het herstellen van fouten zijn opgenomen in de gebiedsofferte.
- Een goede samenwerking in de uitvoering van het beheer met lokale natuurorganisaties en vrijwilligers. Fouten in het beheer kunnen grotendeels worden voorkomen door goede samenwerking met vrijwilligers. Benut de aanwijzingen en kennis van de vrijwilligers, dit gebeurt nu te weinig.
- De inzet van ecologische kennis en gebiedskennis van vrijwilligers en van specialisten bij het evalueren van uitgevoerde inrichting en beheer in de kerngebieden. Benut ook de inzet van die kennis in verdere ontwikkeling van het beheer.

- Samenwerking op gebiedsniveau met andere gebiedspartners in de uitwerking van de gebiedsofferte en in de uitvoering van inrichtingsmaatregelen en van beheer. In ieder geval de TBO's, lokale natuurorganisaties en weidevogelvrijwilligers moeten daarbij betrokken worden.
- De collectieven, ANV's, lokale natuurorganisaties, TBO's en andere gebiedspartners moeten gezamenlijk overeenstemming kunnen bereiken over een gebiedsofferte.

Monitoring en evaluatie

Om beheer goed te kunnen evalueren is een goede, gebiedsdekkende monitoring noodzakelijk van resultaten op gebiedsniveau en van de meerjarige ontwikkeling van weidevogelpopulaties. In de afgelopen jaren heeft de achteruitgang verder doorgezet. Die achteruitgang is onvoldoende in beeld gebracht op gebiedsniveau en er zijn vaak geen conclusies aan verbonden t.a.v. het beheer in gebieden.

- Er moet worden gezorgd voor een goede, professionele monitoring op provinciaal niveau. Een volledige monitoring van de ontwikkeling van de weidevogelpopulatie in de provincie door SOVON heeft na 2009 niet meer plaatsgevonden. Daarom moet vóór 2016 een nieuwe nulmeting plaatsvinden. Zonder een nieuwe nulmeting kan niet voldoende duidelijk worden hoe de populaties zich ontwikkelen vanaf 2016. Vervolgens moet regelmatige monitoring plaatsvinden van de weidevogelpopulaties op provinciaal niveau. Daarnaast is een regelmatige evaluatie nodig van de inzet van de middelen op provinciaal niveau.
- Op gebiedsniveau moeten worden gezorgd voor een professionele en onafhankelijke startinventarisatie om de nulsituatie van ieder (kern)gebied goed vast te kunnen leggen. De startinventarisatie moet gericht zijn op zowel de weidevogelpopulatie als de landschappelijke omstandigheden zoals openheid, waterbeheer en kwaliteit van het grasland (kuikenland). De startinventarisatie moet een voorwaarde zijn voor een goede gebiedsofferte. De nulmeting geeft ook het benodigde inzicht in de kansrijkheid van een voorgesteld kerngebied. Alleen op basis van een goede

startinventarisatie kunnen goede afspraken worden gemaakt t.a.v. aantalsdoelen, inrichting en beheervoorstellen.

- Een professionele en onafhankelijke meting van de resultaten en effectiviteit van het beheer is noodzakelijk. Voldoende kwaliteit van deze monitoring is een voorwaarde. In de reservaten wordt deze monitoring verzorgd door de terreinbeherende organisatie. Ook in de agrarische gebieden is een professionele monitoring nodig om de populatieontwikkeling in gebieden goed in beeld te kunnen brengen.

Op gebiedsniveau moeten in de agrarische gebieden ook lokale natuurorganisaties en vrijwilligers betrokken worden bij monitoring en evaluatie om zo de gebiedskennis en ecologische kennis van de lokale natuurorganisaties te kunnen benutten in het beheer. Een goede samenwerking met vrijwilligers tijdens het broedseizoen en voldoende openheid daarbij is een voorwaarde.

- De resultaten van monitoring op gebiedsniveau moeten naast inzicht in de actuele aanwezigheid van territoria en zo mogelijk nestlocaties en nestresultaat, vooral de overleving en het opgroeien van kuikens betreffen – dus gegevens over het bruto territoriaal succes. Nestresultaat alleen geeft onvoldoende informatie over het succes van het beheer. Introductie van een monitoringsysteem voor telling van vliegvlugge vogels is noodzaak. Uitvoeren van alarmtellingen volgens de juiste methodiek en gebiedsdekkend moet structureel worden betrokken.
- Er moet afstemming plaatsvinden en overeenstemming worden bereikt over rapportage, monitoring en evaluatie, onder de partijen die betrokken zijn in de gebiedscoalitie, waaronder de lokale natuurorganisatie (natuur- en vogelwerkgroep). Een volledig transparante werkwijze en bereikbaarheid van gegevens is daarbij noodzakelijk. De verantwoording van uitgevoerde inrichting en beheer moet daarvoor volledig gedeeld worden. Alleen dan kan binnen de gebiedscoalitie optimaal worden samengewerkt aan oplossingen en verbeteringen waar nodig.
- Voldoende middelen moeten beschikbaar komen voor de inbreng van vrijwilligers. De deskundigheid van bestaande én nieuwe vrijwilligers is hard nodig om in te kunnen zetten in de ontwikkeling van kerngebieden en het nieuwe agrarisch natuurbeheer. Naast het faciliteren van hun inzet is ook kennisontwikkeling daarbij noodzakelijk.

Planologische bescherming

- Planologische bescherming van de kerngebieden en van het weidevogellandschap waarbinnen een kerngebied ligt moet worden geregeld in de structuurvisie en verordening ruimte. Ruimtelijke ontwikkelingen die de oppervlakte van een kerngebied of de kwaliteit van het leefgebied van de weidevogels aantasten zullen moeten worden uitgesloten.

We achten het noodzakelijk om de volgende ruimtelijke ontwikkelingen, die volgens het vigerende ruimtelijk beleid nog zijn toegestaan voor in de structuurvisie aangewezen weidevogelgebieden, uit te sluiten voor gebieden waarvoor op gebiedsniveau gekozen is deze als kerngebied te ontwikkelen:

- Ruimtelijke ontwikkelingen die ten koste gaan van de totale oppervlakte en daarmee van de grootte van het kerngebied. Compensatie van oppervlakteverlies van weidevogelkerngebied is alleen zinvol aansluitend aan het betreffende gebied.
 - Ruimtelijke ontwikkelingen die ten koste gaan van de geschiktheid van het landschap als leefgebied voor de weidevogels: nieuwe verstoringsbronnen zoals wegen, recreatievoorzieningen, opgaande begroeiing, bebouwing en begroeiing die geschikt habitat biedt aan predatoren.
 - Ontwikkeling t.b.v. de intensivering van agrarische bedrijven binnen een kerngebied die het leefgebied van de weidevogels aantasten, zoals nieuwvestiging, uitbreiding van het bouwblok, scheuren van grasland, vergroten van de drooglegging, verandering van teelt of aanleg van ontsluiting.
 - Ruimtelijke ontwikkelingen buiten de kerngebieden die de openheid en rust aantasten van de wijdere omgeving – het weidevogellandschap - waarin het kerngebied is gelegen.
- Er moet worden gezorgd voor een adequate doorwerking van de provinciale planologische bescherming van de kerngebieden en het weidevogellandschap waarbinnen ze gelegen zijn, naar gemeentelijk ruimtelijk beleid en naar regionaal waterbeleid.

Samen met het Weidevogelberaad willen wij dat in Zuid-Holland door de provincie, boeren, maatschappelijke organisaties en gebiedspartijen gezamenlijk wordt gezorgd voor echt goed leefgebied voor de weidevogels en voor het behoud en vergroten van de weidevogelpopulatie in onze provincie.

Er zal met de inzet van het nieuwe stelsel agrarisch natuurbeheer op korte termijn een flinke oppervlakte aan nieuwe kerngebieden met een optimale inrichting en beheer moeten worden gerealiseerd. Dit is de laatste kans om de weidevogels te redden.

Wij roepen in dit manifest alle betrokken partijen op om gezamenlijk die kans te benutten en dit doel te bereiken.

Ondertekenaars:

- Groei & Bloei Hoeksche Waard
- Haags Milieucentrum
- Heemtuin Goudse Hout
- Hoeksche Waards Landschap
- IVN Zuid-Holland
- IVN Regio Leiden
- IVN afdeling Rotterdam en omstreken
- IVN afdeling Zoetermeer
- KNNV afdeling Gouda
- KNNV afdeling Delfland
- KNNV afdeling Bollenstreek
- KNNV afdeling Leiden en omstreken
- KNNV afdeling Waterweg Noord
- Landschap en Erfgoed Zuid-Holland
- Midden-Delfland Vereniging
- Milieudefensie Leiderdorp
- Milieudefensie Schiedam
- Milieuoverleg Duin en Bollenstreek
- Natuur en Vogelwacht Alblasterwaard
- Natuur en Vogelwacht de Vijfheerenlanden
- Natuur- en Vogelwacht Rotta
- Natuur en Vogelwerkgroep Krimpenerwaard

- Natuurvereniging IJsselmonde
- NLGO, Natuur en Landschapsbescherming Goeree Overflakkee; Vogelwerkgroep
- Staatsbosbeheer
- Stichting Groene Hart
- Stichting Natuurbescherming Vlinderstrik
- Stichting Natuur & Landschap Zwijndrechtse Waard
- Streekcentrum Ooievaarsdorp het Liesvelt
- Vereniging Betrokken Teylingers
- Vereniging Kust en Zee
- Vereniging Natuurmonumenten
- Vereniging voor Natuur- en Milieubescherming Pijnacker
- Vereniging voor Natuur en Vogelbescherming Noordwijk
- Vereniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage e.o.
- Vereniging Vrienden Oostvlietpolder
- Verontruste Burgers van Voorne
- Vogel, Vleermuis en Vlinderwerkgroep Noordrand
- Vogelwacht Delft en omstreken
- Vogelwerkgroep Koudekerk-Hazerswoude en omstreken
- Vogelwerkgroep Hoeksche Waards Landschap
- Vogelwerkgroep Teylingen
- Weidevogelgroep Hoeksche Waard
- Weidevogelgroep Natuurlijk Voorne-Putten
- Werkgroep Ommoordse Veld Open en Groen
- Weidevogelwacht Schipluiden en omstreken
- Werkgroep Groenbeheer Nootdorp-Leidschendam
- Wijknatuurteam Alexander
- Zuid-Hollands Landschap